

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația:
Oradea,
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărui luni.

Abonament:
Exemplarul . . . . . 5 Lei.
Pe un an . . . . . 200 Lei.

PARTEA OFICIALĂ

No. 2220/1927.

Chitanțele văduvelor și orfanilor de preoți

Lăsăm tuturor purtătorilor oficiilor parohiale, ca să comunice preoților deficienți, văduvelor și orfanilor de preoți din parohiile lor, că deodată am dat ordin oficiului administrativ al fundațiilor, ca pe viitor pensiunile, ajutoarele sau graționalele din fondul de pensii să nu le mai lichideze decât numai pe lângă chitanțe vidimate, conform art. 18 din Statute de oficiul parohial respectiv, care va avea să adevărească, că îndreptățiții sunt în viață și au purtare religioasă-morală ireproșabilă.

Oradea, Șed. Cons. din 23 Septembrie 1927.

No. 2303/1927.

Justificarea achitării impozitului global.

Pentruca să putem ridica la timp întregirile de salariu, și noul spor ce ni s'au ordonanțat pentru preoți, lăsăm, ca toți preoții, cari încă nu și-au justi-

ficat achitarea impozitului global pe întreg anul 1927, fără amânare să ne prezinte chitanțele sau certificatele justificative, că pe anul 1927 au achitat în întregime impozitul global.

Oradea, 1 Octombrie 1927.

No. 2305/1927.

Salariile preoților pe Iulie—Septembrie 1927.

Comunicăm, că din partea Ministerului Cultelor ni-s'au ordonanțat întregirile de salariu ale preoților și retribuțiunile administratorilor parohiilor vacante pe trimestrul Iulie—Septembrie 1927, pe cari Oficiul administrativ al fundațiilor diecezane le va distribui îndată ce i-se vor plăti din partea Administrației financiare.

Oradea, la 3 Octombrie 1927.

PARTEA NEOFICIALĂ

Reuniunile de pietate și activitatea lor

În timpul din urmă se insistă la noi din în ce mai mult asupra înființării reuniunilor de pietate. E bine să ne lămurim asupra scopului și a menirii lor.

Este cert, că reuniunile de pietate excită, alimentează și întrețin viața religioasă. Ele pot face mult bine și la sate și la orașe. Totdeauna va fi o elită de credincioși cari nu se vor mulțumi cu cadrele obicinuite ale vieții religioase, ci vor dori tot mai mult; și cadrele potrivite pentru atari suflete vor fi reuniunile de pietate. Așară de aceasta, reuniunile de pietate, prin nouțate, atrag și atari suflete, cari între cadrele manifestațiilor religioase obișnuite și prea stereotipe, ar rămănea și pe mai de parte indiferente față de viața creștinească, dar farmecul nouțării, ce-l au reuniunile de pietate, îi atrage și pe dâșii și deșteaptă inclinările lor religioase latente. Intrunirea reuniunilor prin libertatea lor neîn-

cătușată în așa mare măsură de formele rigide, preuzate, ale cultului, sunt în stare să miște și suflete în cari a adormit de mult schinția religiozității. Din acest punct de vedere reuniunile de pietate pot servi și ca mijloace potrivite de-a trezi din letargie viața religioasă adormită. Dar aceasta nu vrea să însemneze ca noi să abandonăm mijloacele ordinare ale păstoririi: cultul divin, predica și cateheza, și să ne dăm cu totul înființării de reuniuni de pietate. Din contra, suntem de părerea, că întâi preotul trebuie să-și aducă la ordine parohia prin predicare și catehizare regulată, ca astfel pe credincioșii săi să-i facă capabili și de o viață religioasă mai înaltă. Pentru a putea înființa reuniuni cu succes, se recere o predispoziție și o înțelegere, în popor, fără de cari e înzădar orice încercare, căci reuniunea care nu se naște după o

viață religioasă mai intensivă în sufletul credincioșilor, nu va fi trainică nici rodnică. Deci nu reuniuni mai înainte de toate, ci o păstorire ordinară intensivă, de model, al cărei roade și eflorescență vor fi reuniunile de pietate

Unde reuniunea se va fi înființat ca o urmare a unei vieți religioase normale, ea poate avea o multiplă activitate. Se va putea restrânge ori numai la activitate curat sufletească, intensificând mărturisirile și cuminecările mai dese, recitând rozarul în comun, cântând poraclisul, ori acatistul, explicând sf. Scriptură, citind viețile sfinților, etc.; dar își va putea extinde activitatea sa și asupra multor ramuri ale vieții creștinești: conferințe religioase, colportaj, activitate caritativă sistematică printre bolnavii din spitale ori seraci și alte manifestații culturale. La sate se vor putea realiza multe din aceste preocupări ale reuniunilor de pietate, dar cel mai potrivit

teren al lor e la orașe, unde sunt școli și intelectuali cu mai multă cultură ca la sate. Cheia și resortul activității reuniunilor este preotul, dela al cărui zel va depinde ca reuniunea să se înfiripeze și să vieze. Zelul unui preot bun poate să facă toate, neglijența și nepăsarea lui însă poate să omoară toate. De aceea în ultima analiză dezvoltarea și înflorirea reuniunilor de pietate depinde dela zelul preotului, care știe să țină viu interesul oamenilor pentru ele. Preoți buni fac laici buni, laicii buni fac să înflorească biserica și activitatea ei să se arate în roade concrete, exuberante, peste măsura cadrelor de toate zilele.

Deci mai întâi viață pastorală normală, apoi reuniuni de pietate. Dar a nu face nici una nici alta, e neglijență culpabilă, care nu poate rămânea nepedepsită.

P. T.

Exerciții spirituale în dieceza Orăzii

În dieceza Orăzii s'au introdus cu vre-o trei ani înainte exerciții spirituale pentru preoți la inițiativa Excelenței Sale episcopului nostru Valeriu Tr. Frențiu. În anii de mai înainte s'au dat exerciții pentru preoții gremialiști. În Septembrie anul trecut s'au ținut cele dintâi pentru preoții externi și anul acesta în 26—30 Septembrie au fost chemați iar vre-o 30 de preoți la astfel de exerciții. Aproape toți s'au prezentat. Spiritualul exercițiilor a fost Părintele călugăr dela Bicsad, Augustin Pop.

Părintele călugăr vorbește bine, iar noi preoții, cari trăim în agitații zilnice, având a purta luptă grea cu toți vrăjmașii văzuți și nevăzuți ce ne împresoară mai ales azi, — am ascultat cu plăcere glasul domol, liniștit și cuvântul atât de sincer al părintelui călugăr, care n'a vorbit pretențios, ci simplu, blând și din inimă la inimă. Pentru intențiile bune și râvna ce a depus îi suntem mulțumitori.

Referitor la aceste exercițiile fie-mi permis a face următoarele observări: 1. „În baza actelor și decretelor diecezane toți preoții diecesani sunt obligați a participa la exercițiile sfinte. Să se observe deci dela început: că aceste exerciții sfinte nu sunt un fel de penitenciar, ci o adevărată recreare sufletească, care trebuie dorită, iar nu încunjurată. Toți acei preoți, cari nu s'au prezentat să fie chemați din nou la cea mai apropiată dată. Conchemarea să se facă din vreme și după un anumit sistem, luându-se în considerare situația parohiilor păstorite. Și-ar fi de dorit ca programul exercițiilor sfinte să se publice înainte în „Vestitorul“.

2. Esența acestor exerciții este făcerea completă și meditația. Să nu mi-se ia în nume de rău dacă citez să afirm, că de meditație și silențiu strict

avem nevoie cu toții, începând dela cel mai bătrân preot până la cel mai tinăr, fie că preotul acela îndeplinește funcțiunea de profesor, de canonic, de director, ori e centralist, ori din cea mai îndepărtată parohie. Toți și la rândul lor și în seminar, observând regulile prescrise, să se împărtășească de acest mare dar al exercițiilor sfinte. Numai astfel vom putea nădăjdui renoirea sufletească a tuturor.

În caz contrar, putem s'o spunem, — zilele sfinte ale exercițiilor vor reveni drept penitenciar și un fel de canon, după cum au și început să le privească.

3. Nu e chiar necesar să fie chemați 30—35 deodată. Eventual cu mai puțini să poate proceda mai bine, căci în fine nu acela e lucru de frunte să se vadă trecuți cât de mulți peste aceste exerciții, ci să se producă un rezultat spiritual cât se poate de mare în sufletele preoților prezenți.

Când se vor fi observat cele ce preced, vom putea vorbi și despre temele meditațiilor și considerațiilor cari obișnuiesc a se preda.

IOAN TURDEANU,
misionarul diecezan.

Aviz către abonați. Rugăm pe On. noștri abonați, ca în timpul cel mai scurt să binevoiască a ne achita abonamentul restant, deoarece nu suntem în stare a face față cheltuelilor mari pe cari le reclamă tipărirea revistei. Rugăm să nu se aștepte avize personale, că prin aceasta ne facem noi cheltueli.

EPISCOPUL MIHAIL PAVEL

— VIAȚA ȘI FAPTELE LUI —

(1827—1902)

LA O SUTĂ DE ANI DELA NAȘTEREA ȘI LA DOUĂZECI ȘI CINCI DELA MOARTEA LUI

descrise de

IOAN GEORGESCU

profesor.

Deputat. La 1871, trebuia ales un deputat pentru parlamentul din Budapesta, în circumscripția electorală a Sighetului.

Candidați erau: unul Szaplanczay, rutean maghiarizat și Hieronymi, mai târziu ministru de interne al Ungariei, care desființează, în această din urmă calitate, comitetul central al partidului național român.

Fiind însă circumscripția, în parte covârșitoare, românească, românii, în deosebi preoții, de acolo se gândiră:

— De ce să alegem un străin? De ce să nu ne reprezinte în așa numitul sfat al țării unul din ai noștri? Nu ne înțelege oare el mai bine gândurile și nu ne simte mai adânc durerile? Atunci de ce să ne punem încrederea într'un om de pripas? Nu e mai bun vicarul nostru Mihail Pavel, care ne cunoaște pe toți și pe care-l cunoaștem cu toții?

După asemenea consfătuiri, e de prisos să mai spun că ceea ce s'a întâmplat la 1871, în numita circumscripție electorală, n'a fost o alegere propriu zisă, ci o grandioasă manifestație făcută de unanimitatea alegătorilor români.

Au fost, firește, și alți alegători, cari nu se împăcau cu ideea ca reprezentantul lor politic să fie un popă valah; de aceea căutau să-i aplice câteva argumente „cavalerești“, după obiceiul nației din care făceau parte, cel puțin la gîmurile, dacă nu pe spatele alesului român.

În acest timp, inimoșii normaliști români din Sighet, care-și dau perfect de bine seama de toate cele ce se petreceau, străjuiau casa bunului lor vicar, ca să nu se întâmple nici o barbarie.

Ca deputat în sfatul țării, Mihail Pavel a atras atenția tuturor prin contrapropunerea cuminte ce a făcut în legătură cu propunerea greșită a unui coleg al său de a se reconstrui toate cetățile și monumentele istorice, fie din orice timp și lege-se de ele orice amintire.

Luând cuvântul în această chestiune, Mihail Pavel a arătat că n'are sens reconstruirea tuturor cetăților de pe vremuri, mai ales a celor așa de numeroase sub stăpânirea turcească, nici refacerea tuturor monumentelor așa numite istorice. Aici trebuie procedat cu băgare de seamă, cu spirit de economie și multă selecțiune. Altfel se încarcă bugetul țării cu sumedenie de cheltueli inutile. Propunerea culmina în observația nemerită că o țară creștină, cum se pretinde că este Ungaria, pusă sub ocrotirea Fecioarei Maria (regnum

Marianum), nu poate să aibă monumente istorice mai demne și mai frumoase decât dacă va îngriji cu sfințenie de vechile ei cruci și biserici și va mai înălța și altele nouă, potrivite împrejurărilor schimbate, drept mulțumire și recunoștință că Dumnezeu a ajutat-o să scape de zilele urgiei de altă dată.

Toți au aprobat și votat înțeleapta contrapropunere a deputatului Mihail Pavel.

Tot în acest timp, la 1872, ca „teolog“ al eparhiei Gherla, el ia parte la sinodul cel dintâiu al provinciei bisericești de Alba-Iulia și Făgăraș, ținut la Blaj, sub conducerea mitropolitului Ioan Vancea, pentru a pune temelile canonice ale acestei nouă organizațiuni.

Numirea și însărcinarea lui Mihail Pavel ca episcop de Gherla.

La 11 Septembrie 1872, guvernul l-a numit, la 23 Decembrie, în acelaș an, Papa Piu al IX-lea l-a întărit, iar în ziua de Sfinții Trei Ierarhi, la 29 Ianuarie, în anul următor, mitropolitul Vancea l-a hirotonisit într'u episcop în catedrala mitropolitană din Blaj.

Ca de atâtea momente însemnate din viața acestui om, se leagă și de momentul acesta o amintire interesantă.

Numirea lui, anume, s'ar fi întâmplat în următoarele împrejurări:

Pe când se află, ca deputat al Maramureșului, împreună cu colegii săi Iosif Pop, cu fratele acestuia Sigismund și cu cumnatul acestuia Vasile Butean, toți reprezentanți ai Chioarului, la Budapesta, — aceștia au găsit de cuviință să se prezinte într'o delegație la ministrul cultelor de atunci T. Pauler și să-l roage să nu mai țină vacant scaunul episcop al de Gherla și să sprijinească numirea ca episcop lui Pavel.

— Care Pavel? întrebă ministrul. Acela care a luat cuvântul mai dăunăzi în parlament?

— Da!

— Sunt vesel că ni-se potrivesc gusturile.

A doua zi, deputatul Iosif Pop și tovarășii săi îi spun lui Mihail Pavel să se prezinte, în audiență, la ministrul cultelor, fiindcă acesta ține să-l cunoască mai de aproape și să-i vorbească mai multe.

Pavel îmbracă antereul său de vicar, cu paliu și brâu roșu, când deodată intră în cameră femeea de serviciu, o femeie evlavioasă și muncitoare, care, văzându-și oaspele în mare ținută ecleziastică și cre-

zând că e episcop, a căzut în genunchi înaintea lui și cu cuvintele: *Iessus Maria und heiliger Ioseph!* se repezi să-i sărute mâna și să-și ceară iertare că n'a băgat de seamă mai curând cine este el.

Prietenii lui, deputații chioreni, martori la această scenă, i-au zis:

— Să vezi, că cinstea ce ți-a arătat de-acuma această simplă femeie, e semn bun.

Și așa a fost. (Vezi *A. Paul* loc. cit. pag. 19—20).

Indată după consacrare, noul episcop de Gherla trimite clerului și poporului său credincios o epistolă pastorală care începe cu aceste frumoase și arhaice cuvinte: „Binecuvântat să fie Dumnezeu, tatăl Domnului nostru Isus Hristos care, după mare îndurarea sa, la sarcina cea mai grea a mă chema bine a voit!”

Sarcina ce i s'a impus e foarte grea, zice mai departe, nu numai pentru umerii săi, ci și pentru aceia ai îngerilor.

Se mângăie, însă, cu gândul nemărginitei îndurări dumnezeiești, care alege pe cei slabi ca să cufunde pe cei tari și la care nu va înceta de a se ruga ziua și noaptea, pentruca străduințele lui să fie binecuvântate și încununare de succesul dorit.

Drept aceia va veghia: ca să se restituiască cuvântul Domnului curat și neschimbat, ca oile cuvântătoare să nu răfăciască dela drumul cel drept și să cadă în prăpastie. Va sămăna, deci, sămânță bună, sănătoasă, curată, lipsită de tăciuni și de neghină.

Voie de muncă are, se roagă, însă lui Dumnezeu să-i fină și puterile și să-i dea și ajutorul său cel ceresc, fiindcă, unde nu este darul Domnului, zadarnic se trudește mâna omului.

Fără frică, primește deci conducerea diecezei sale, fiindcă are toată nădejdea în Dumnezeu, care-i va întări brațele și-i va desăvârși neputințele, întru care singur se laudă.

Ajutat de Cel Alotputernic, el speră să aibă, ca toți învățăceii Săi, „gură și înțelepciune, căreia nimeni să nu-i poată sta împotriva”.

Cu toate acestea, el simte și nevoia colaborării clerului, de aceea face un călduros apel la sprijinul preoților români.

Preoții români, zice el, numai atunci sunt vrednici de cinstea cea mare ce li se arată din partea credincioșilor, dacă îi vor deștepta, îi vor învăța, îi vor ridica la acel grad de cultură și civilizațiune, ca aceștia să cunoască sfințenia slujbei preoțești și prețul ostenelelor depuse pentru dânșii.

Ca unul, care a muncit în via Domnului, timp de mai mulți ani, își dă seama de greutățile mari ce trebuie învinse. E de bună seamă dureros. a perde o oaie din staul; e greu a o afla, dacă s'a răfăcit; e și mai greu să mântuești pe cea perduță; dar nu e imposibil.

Cunoaște și tradiționala indolență și nepăsare a

poporului nostru, când e vorba de școală și de progres, dar, în fața acestor enorme greutăți, nu trebuie să se descurajeze.

În această ordine de idei, el își îndeamnă preoții cu aceste frumoase cuvinte: „Plantați; udați; ce e bun lăsați să crească; ce e rău pliviți și aruncați afară; îndreptați; fiți părinții celor slabi, tutorii văduvelor și orfanilor, mângăietorii asupriților; fiți tuturor toate, ca pe toți să-i dobândiți lui Hristos și atunci veți avea răsplătă mare dela Dumnezeu!”

Cu aceste cuvinte a găsit de cuviință Mihail Pavel să înceapă „guvernarea” diecezei de Gherla.

În adevăr, admirabile cuvinte!

Se vor găsi cuvinte mai frumoase, mai meșteșugite, mai avântate, mai pline de vervă și de spirit, — dar nu se vor găsi cuvinte mai potrivite prilejului, mai cu miez, mai simple în formă, dar mai bogate în fond în stare să ne recheme în minte, mai nemerit, icoana Mântuitorului lumii care a trăit și a murit bine făcând, ca cele analizate mai înainte ale noului episcop de Gherla.

Prin acestea se desvălia, așa cum avea să fie la Gherla și pretutindeni, ca om al faptelor.

Din activitatea lui Mihail Pavel ca episcop la Gherla.

La cancelaria eparhială. — Grijă de biserică. — Grijă de școală. — Filantropia episcopului.

Cu toate cuvintele și faptele așa de părintești ale noului episcop, el a fost întâmpinat, la început, cu destulă răceală.

La înscăunarea lui, ne spune un bătrân preot al diecezei, s'a auzit un glas zicând:

— Pentru ce ne-a trimis stăpânirea pe ungureanul acesta?

În dieceza Gherlei, ca și în alte părți, se făcea, pe vremuri, mare deosebire între om și om, pe tema regională (Maramurășan, Ungurean și ardelean), ca și cum valoarea omului n'ar atârna de pregătirea lui intelectuală și morală, ci exclusiv de originea lui.

Aceștia au uitat și uită că și din oropsitul Nazaret încă poate să vină ceva bine, nu numai din orașele păcii și ale progresului, ca Ierusalimul.

De aceea a avut dreptate să întâmpine pe unii ca aceștia canonicul Vlassa cu cuvintele:

— Dați-i pace lui Pavel! Eu îl cunosc bine. Mi-a fost conșcolar. El e un român înfocat și va fi un episcop vrednic.

Și vieața și activitatea lui de mai târziu au dovedit adevărul deplin al cuvintelor prietenului din copilărie.

La cancelaria eparhială. Lucrul cel dintâiu al lui Mihail Pavel la Gherla a fost să pună rânduială în însăși cancelaria diecezană, înmulțind numărul funcționarilor la cinci, pentruca actele să nu rămână neresolvate prea multă vreme.

Era foarte priceput în administrația bisericească, fiindcă o practicase sub doi episcopi destoinici: Popovici la Ungvar și Alexi la Gherla.

Pentruca să se obișnuiască cu tot felul de concepte oficiale, dar mai ales cu redactarea corespondenței parohiale, a impus ca toți studenții în teologie să scrie, pe rând, câte o săptămână, în cancelaria eparhială.

Măsura aceasta bună se păstrează și astăzi în această eparhie și, în acest mod finerii, clerici, când absolvă academia teologică, știu să poarte exact întreaga corespondență oficială.

Cât bun simț dovedia episcopul Pavel în redactarea actelor oficiale!

Un bătrân preot, mai târziu vicar al Maramurășului și el, și om cu aptitudini literare pronunțate (Tit Bud) ne povestește, ce observații înțelepte îi făcea, ori de câteori se lăsa răpit de fantazia sa juvenilă și și construia fraze și perioade anevoie de înțeles pentru oamenii simpli, cum erau în marea lor majoritate preoții noștri, mai ales cei bătrâni.

— Nu arăta tu, cât de frumos știi să ticluiești cuvinte pompoase bătrânului protopop Silași (om cu puțină învățătură de carte, dar cu foarte multă înțelepciune de vieață), că nu te pricepe; scrie mai bine: întâiu, al doilea, al treilea, și așa mai departe, ca să știe omul ce să facă și de ce are să se țină.

Și fiindcă el venise în scaunul dela Gherla după o vacanță de cinci ani, (Vancea părăsise scaunul încă din 1868!), în acest timp s'au ivit o mulțime de neorândueli și abuzuri în viața eparhiei.

Pentru a pune capăt unei stări de lucruri atât de primejdioase, el convocă la 26 Aprilie 1873 un sinod mixt de clerici și laici, în care s'au adus o mulțime de hotărâri foarte importante.

Înainte de toate a ținut să introducă uniformitate în actele oficiale de botez, de cununie și de înmormântare ale bisericii, fiindcă aceste fiecare preot le redacta altcum.

A stabilit, deci, fiecare act ce, cât și cum să cupriudă.

Și pentruca preoții să aibă, în permanență un mijloc de lămurire a lăsat preotului *Tit Bud* să tipărească lucrarea: „Indreptariul pentru păstorii sufletești“.

Pentru a introduce o procedură rațională, el fixează că credincioșii în toate afacerile au să se adreseze întâi parohilor, apoi protopopilor, pe urmă vicarilor și numai în caz de nevoie mare să vină la episcopie.

Grija de biserică. Iată câteva din înțeleptele îndrumări ale episcopului Mihail Pavel:

Izbucnind, la 1873, colera între credincioșii eparhiei sale, episcopul avertizează pe preoți nu numai la datoria ce au, ca păstori sufletești, de a veni, în ajutorul bolnavilor, cu mângăierile sfintei noastre reli-

giuni (spovedanie, împărtășanie și maslu), ci, alături de ceilalți fruntași ai satelor, să munciască din răsuputeri pentru stârpirea boalei.

De aceea să întrebuițeze și leacurile date de medici, pentrucă și acestea le-a lăsat bunul Dumnezeu, ca să ne ajutăm cu ele în nevoile noastre“.

Să pună îngrijitori la casele celor bolnavi, ca aceștia să le dea doctoriile la timp. Să facă, cu un cuvânt, totul pentru turma încredințată păstoririi lor, fiindcă ei sunt pentru turmă, nu turma pentru ei.

Fiind împrejurările excepțional de grele și cerând ele adevărat eroism, din partea preoților, pentru îndeplinirea datoriei lor, nu e mirare că și episcopul caută cuvintele cele mai convingătoare pentru a-și îndemna preoții.

Abia este chemare mai frumoasă, înaintea lui Dumnezeu mai vrednică de răsplată și, pentru omei nire mai folositoare, decât aceea a unui preot, ca păstor sufletesc. Preotul cel bun, continuă episcopul este așa zicând Provedința văzută, care-și pune locuința sa în mijlocul credincioșilor și pe sine cu totul se jertfește lor, binecuvântându-i, iubindu-i învățându-i, îndreptându-i, mângăindu-i, întărindu-i, împărtășind cu ei toate bucuriile și necazurile, toate ostenele și durerile, ca pe toți să-i conducă la bunăstare vremelnică și la fericire veșnică.

În această ordine de idei, citează cuvintele Mântuitorului Hristos: „Eu sunt Păstorul cel bun; păstorul cel bun sufletul său își pune oi. Iar năimitul și care nu este păstor... fuge, că năimit este, și nu îi este lui grije pentru oi“. (Ioan X, 11—13).

Precum găsia frumoase cuvinte de indemn și de îmbărbătare în împrejurări grele, tot astfel știa să-și mustre și să cheme la datorie pe cei ce-și uitau de ea.

La 1 Februarie 1876 trimite preoților o pastorală mai lungă, în care ceartă pe unii cari abia mai fac sfânta leturghie, pe când utrenia și vecernia o lasă în seama cântăreților de strană; predică abia de 2—3 ori pe an; nu îngrijesc de curățenia sfintelor lăcașuri; nu catehizează și, în general scandalizează, prin purtarea lor, pe credincioși (neținând posturile, duminecile și sărbătorile, neascultând de protopopi sau trăind în concubinaj, mai ales cei văduvi).

În deosebi insistă asupra îndatoririi ce au ca directori de școală de a vizita cât mai des, cel puțin de două ori pe săptămână și de a se îngriji de instruirea copiilor nevinovați, „cari vor să fie seminarul creștinismului“.

Ca un adevărat doctor al sufletelor, împotriva acestor boale morale, el prescrie leacurile trebuincioase, recomandând virtuțile corespunzătoare.

Iubind pe Dumnezeu și prețuind, după adevărata ei valoare, chemarea preoțească, e firesc să țină și la podoapa casei Lui.

N'a fost în Gherla, până la el, cor bisericesc

mai frumos și nici la strană nu se executau cântări mai melodioase.

Pentruca clericii coriști să aibă mai mult îndemn la cântare, el nu uita niciodată, când cântau, în public, să le arete mici dovezi de dragoste și de atențiune specială.

Nu se îngrijia, însă, numai de partea morală a bisericii, ci și pe cea materială, fiind cea dintâiu atât de mult condiționată de cea din urmă.

De aceea, încă dela începutul păstoriei sale (1873) ordonă să se treacă corect în cărțile „fondurare”, unde se păstrează evidența publică a pioprietăților, toate pământurile bisericesti și preoțești, toate cele școlare și învățătoarești, precum și cele destinate cântăreților de strană, pentru încetarea atâtor neînțelegeri și proccse.

Asemenea oprește, dela început, orice agitație întreprinsă de preoți, în parohiile vacante, cu scopul de a obține astfel bunăvoința poporului și, prin aceasta, eventual, parohia respectivă.

Unii ca aceștia, spune cu perfectă dreptate episcopul, nu numai că nu vor obține parohiile astfel răvnite, dar vor fi și dați înapoi la înaintări.

Bun gospodar, cum era, nu se putea să nu găsiască și să nu recomande mijloacele cele mai potrivite pentru îmbunătățirea stării materiale a bisericilor și școalelor din eparhia sa.

Iată, de exemplu, ce mijloace recomandă, în scopul amintit, din ședința consistorului dela 12 Noiembrie 1878:

1. o parte de pământ (arător sau fânaț) să se cultive în comun spre scopul dorit;
2. toamna să se facă colecte de cereale;
3. cimiterul încă se poate întrebuița în acest scop sau să se plătească ceva taxă de înmormântare;
4. asemenea se pot pune ceva taxe pentru tragerea clopotelor, pentru întrebuițarea lumânărilor la înmormântări, cununii etc.
5. colecte cu discul în timpul sfintei liturghii;
6. pedepse în bani;
7. testări în folosul bisericei și al al școalei;
8. unde sunt păduri, credincioșii să taie și să vândă lemne în scopurile amintite;
9. după loc, timp și împrejurări mai pot găsi și alte mijloace potrivite, pe cari le pot folosi preoții.

De mare însemnătate este și uniformizarea veniturilor parohiale în întreaga eparhie pe baza unui Statut diecezan comun.

Parohiile maramurășene și ungurene erau cu mult mai bine dotate decât cele ardelene.

În aceste din urmă, preotul era nevoit să jînă și de coarnele plugului dacă voia să trăiască.

Pe seama acestor parohii episcopul a izbutit să stoarcă oarecare ajutoare dela Stat și a lăsat să conslitue, pe rând, și credincioșii cu câte ceva. (Va urmă.)

(Vezi T. Bud, Indreptar p. 486).

Preotul Stanca

Intors dela așezarea la cele vecinice a fratelui în Domnul **Teodor Stanca**, protopop onorar și fost paroh în parohia mult încercată de Cel de sus: Groși, nu pot, să nu esclam: Atoț puternice! Ce este omul!... Iată s'a stins un preot, cu frica lui D-zeu, care în toată viața lui a fost modelul preoților dela sate S'a stins!... I-am fost într'ajutor în decursul morbului său. Eu umblam prin comună să îndeplinesc funcțiunile de lipsă. Vorbeam cu oamenii din Groși, și nu era clipă, ca să nu mă întreb cineva: „Domnule! Ce face Părintele nostru? ... Le spuneam, că deja t i-e mai bine, sau că i-e mai rău, -- după cum eram informat, -- iar în fine am fost silit să le spun: E rău de tot!... Nu e nădejde! Trebuie să plece.

N'am fost de față în cele din urmă clipe ale nici unui preot, dar ași fi deplin satisfăcut, dacă deși nu ași auzi, dar s'ar rosti și față de mine din partea poporenilor mei cuvintele, ce le-au spus Groșenii despre fi' iertatul lor preot. „Domnule! Așa popă nu vom mai avea noi!”

Cu câte greutate trebuie să luptăm noi!... Câți ne sunt vrăjmași! Ferice de acela, care în greaua luptă poate să-și câștige iubirea și alipirea credincioșilor. Și părintele Stanca și-le-a câștigat.

A ajuns în Groși ca tânăr 38 ani a stat în aceasta parohie A luptat mult, mult de tot cu Crișul Repede, care t-i era cel mai mare dușman. Abia avea ceva loc fructifer în porțiunea i canonică -- situată de ambele părți ale Crișului, -- și când îi era roada mai frumoasă, nemilosul Criș, îi ducea nenumărai roada, ci și pământul fructifer lăsându-i în urmă nisip și pietriș. Și apoi părintele Stanca lupta din nou. Ani întregi umbla părintele la clejie cu sapa de gropi și spini ca să scoată tufe și mărăcini, ca apoi când avea locul curățit și sămănat, Crișul să îl ducă iar, ori să-i înmolească fânul gata cosit. Astfel a luptat el în decursul anilor. Și și înainte de moarte avea planul de a ma lucra ceva, pentru ca succesorul său, după pensionare, care era să fie peste 2 ani, să le afle toate în ordine. Dar s'a pus punct. Stanca din Groși s'a dus, și Crișul?!... Crișul Repede curge și t-și face obiceiul.

Dar Părintele Stanca a luptat numai pentru „clejia” ci și pentru biserică. A avut o bisericuță de lemn. A făcut, s'a întors, numai bunul D-zeu știe cum, dar în anul 1911 a zidit o biserică de piatră, frumoasă, așa că mulți vin s'o ieie model. Caut registrele. Poziții mici, bagatele. Așa se vede, că Părintele Stanca a voit să aibă o biserică și a dat după zisa Sf. Scripturi: Să nu știe dreapta, ce face stânga...

Iar interiorul? Altarul aranjat frumos. Odăjdii splendide Iconostasul frumos. Biserica pictată. Prapore de mătasă. Candelabru de bronz aurit, candela dinaintea altarului de nichel, în parte aurit și mă întreb: De unde toate aceste? În registre nici urmă. Cu greu aflu, că Domnul Dr Teodor Stanca, acum medic cercual în Aleșd, fiul vrednic al reposatului, pe vremea când era student în medicină și mai târziu ca militar, din leașa lui economisia și a cumpărat toate acestea ca pe lângă fapta frumoasă, plăcută și lui D-zeu, să facă bucurie și părinților săi. Frumoasă purtare a unui laic: Laudă lui!...

Zidit-a o școală înzestrată cu toate cele. Strâns-a peste 100 mii Lei capital bisericesc și în sfârșit?!... În sfârșit -- Părintele Stanca s'a dus și el în ceata drepților lăsând măhnire în sufletele tuturor cari l-au cunoscut și îndeosebi al poporenilor și al iubitorului său fiu.

Dumnezeu să-l primească între sfinții săi și în veci pomenirea lui.

Preotul HERȚEGH,
din Aușeu.

CRONICI

◎ ◎ ◎

Aviz către deținătorii cărții de rugăciuni de Ioan Ghenț. Preonorații preoți, cari au primit în comision cărți de rugăciuni de Ioan Ghenț, să binevoiască a le plasa și a ne trimite costul lor de urgență având a se face la sfârșitul acestei luni controlul gestiunii de până aci.

Predicatori la catedrală: 9 Oct.: Cl. Dr Vasile Chirvaiu; 16 Oct.: P. S. Dr Grigore Pop; 23 Oct.: On. Augustin Cosma.

Serbările dela Recea. Duminecă, în 2 Oct. s'au desfășurat în Recea între cadre solemne serbările centenare dela nașterea marelui arhieru și binefăcător al neamului românesc, Mihail Pavel, cândva episcop român unit în Orade. Un public frumos și select s'a adunat, chiar și din depărtări, la casa pioasă unde a văzut lumina acest mare mecenat. Remarcăm afară de persoana P. S. episcop Iuliu al Gherlei și suita lui, pe reprezentantul metropolitului din Blaj, Dr Victor Macavei, al episcopului din Orade Dr Gh. Miculaș, vicar episcopesc, Dr Gr. Pop canonic din Gherla reprezentantul capitolului de acolo, al județului Sătmăr, profesorul Pavel C. dela Beiuș, cu o profesoară și două eleve, senatorul G. Tripon din Cluj și alții. A impresionat plăcut prezența D-lui General Traian Moșoiu înconjurat de mulți oaspeți din Oradea între cari D-nele Dr Zigre și Dr Bledea, D-l prefet Dr Emil Lobonțiu și deputații Dr Bledea și U. Tr. Gomboșiu.

După terminarea liturghiei solemne celebrată de P. S. Hossu cu mare asistență (vre-o 25 preoți), în mica biserică din Recea — răspunsurile le-a dat corul intelectualilor din Baia-Mare — pe tribuna improvizată P. S. Sa ep. Hossu rostește un lung discurs — predică, urmând apoi parastasul pentru odihna marelui episcop. Impresionant a fost când bătrânul fără nepot de al marelui vlădică a ridicat paus alături cu episcopul. După parastas au urmat apoi discursurile: în numele metropoliei din Blaj Dr. Victor Macavei, canonic-senator; în numele episcopiei din Orade vicarul-general Dr Gh. Miculaș; al capitolului Gherla canonicul Pop; înălțătoare a fost cuvântarea viteazului General Traian Moșoiu, care în numele trupelor dela Tisa, al eroilor români a adus prinos de recunoștință memoriei marelui dispărut erou și dânsul prin binefacerile sale. Au urmat apoi alte discursuri, între cari s'a remarcat al profesorului dela Beiuș Dr C. Pavel. După sfințirea plăcii de marmură, ridicată prin eparhia Orăzii, — al cărei text l-am publicat în numărul din urmă, — publicul s'a rein-

tors la Baia, unde a avut loc banchetul aranjat de primăria orașului.

Laudă inițiatorilor acestor serbări — districtul protopopesc de Săsari —, căci Mihail Pavel, binefăcătorul nostru al multora, a meritat și mai mult.

În numărul viitor vom da discursul comemorativ al profesorului C. Pavel dela Beiuș. *Coresp.*

— **Sfințire de biserică și clopote.** În 17 și 18 Septembrie a fost o frumoasă sărbătoare în parohia dela granița de vest, *Santăul-Mare*. O mână de credincioși, conduși de harnicul cassar al fondurilor diecezane, Mon. Alexandru Mihăuțiu, care administrează acea parohie, și-au restaurat frumos biserica și-au înzestrat-o și cu două clopote noi — unul din dărnicia administratorului parohial originar din Santăul-Mare, celalalt al credincioșilor, I. P. S. Sa Episcopul Valeriu Traian Frențiu, deși încă convalescent, însoțit de doi canonici, de protopopul districtual și numeroși preoți, a ieșit să sfințească biserica și clopotele. Pregătirile pentru consacrare, precum și sfințirea clopotelor le-a săvârșit în 17 Septembrie după amiază; iar însași sărbătoarea consacrării a fost în 18 Septembrie, când I. P. S. Sa a ieșit din nou. I s'a făcut o călduroasă primire; credincioșii l'au întâmpinat în hotarul comunei cu banderiu, iar la poarta triumfală din sat l'au salutat autoritățile administrative. În biserică ticsită de credincioși și streini veniți de sărbătoare I. P. S. Sa a vorbit îndemnând pe toți să primenească și celalalt lăcaș al Domnului: sufletele. Răspunsurile la liturgie le-a dat corul cu orchestră al părintelui Hubic. A fost o zi de adevărată primenire sufletească atât pentru credincioși cât și pentru asistenți. Românii din Santăul-Mare erau deja pe cale să-și uite limba strămoșilor, dar țineau cu îndârjire la originea lor românească; cântau și se rugau românește și nu răbdau să li se spună că nu mai sunt români. Iar acum ascultând minunatele cântări ale vestitului cor orăden, cuvântările rostite în biserică și la masa oferită cu largă ospitalitate din partea administratorului parohiei, privind la hora veselă improvizată în larga bătătoră, s'au întărit în credința, că a fi român este un lucru mare și de cinste, iar nu rușinos, cum li se spusese pe vremuri. La reîntoarcere flăcăii călări au impresorat din nou automobilul I. P. S. Sale, petrecându-l până în preajura comunei învecinate; iar ceilalți ne-am dus acasă cu impresiunea, că s'a făcut o reușită propagandă religioasă și națională, care va ridica mult moralul acestor români dela graniță. *Coresp.*

Cantor caută post. Cantorul diplomat la preparamandă din Oradea, *Ioan Bandiciu* din Vașad, p. Curtuișeni, județul Sălaj, caută post. A se adresa la dânsul în Vașad.

TIPIC

◎ ◎ ◎

9. *Octombrie. Dumineca săpt a III-a d. In. Sf. Cruci și S. Ap. Iacob și Păr. Andronic v. 8.*

Sâmbătă la însărat pe 6, ale inv. 3. ale Mineului 3. Măr.-Și acum. dogm. versului. Intrat. Stihovna inv. Mărire-Și acum din Mineu. — Trop. inv. și al Apostolului. Mărire. Trop. Cuviosului Și acum : Gavriil zicând ție . . .

Duminecă la mânecat Trop. ca Sâmbătă. Antif. v. 7. Evangh. și luminăt. inv. a 6-a Catavasiile: Deschidevouiu șcl.

La Sf. Liturghie. Fericirile v. 8. După intrat: Trop. inv. Măr. Și-acum. Condacul. — Apostolul Duminecii a XVI-a după Rus. Evangh. Duminecii a III-a după In. Sf. Cruci șcl.

La însărat (10 Oct. SS. Eulanpiu și Eulampia) pe 6, ale inv. 3 și ale Mineului 3. Măr.-Și acum. din Mineu. Stihovna din Ohtoih. Măr.-Și acum. din Mineu. Trop. Măr.-Și acum din Mineu. Trop. Martirilor. Măr. al Arhistr. Și acum. a Născ.

16. *Octombrie. Dum. săpt. a IV-a după In. Sf. Cruci și a SS. Părinți din Niceea, vers 1.*

Sâmbătă la însărat pe 6 ale inv. 3 și ale SS. Păr. 3. Măr. Și-acum dogm. versului. Intrat. Paremii ale SS. Păr. Stihovna inv. Mărire-Și acum din Mineu. Trop. inv. Măr. Trop. SS. Părinți Și acum. a Născ. v. 8.

Duminecă la Mânecat. Trop. ca Sâmbătă șcl. ale inv. Antif. v. 8. Evangh. inv. a 7-a Catav. Deschide-voiu. Laudele pe 4, ale inv. 2. și ale SS. Păr. 2. șcl.

La Sf. Liturghie. Fericirile v. 1. Trop. inv. Măr.-Și acum. Condacul SS. Păr. Apostol: Dum. SS. Păr. Evangh.: Dum. săpt. a IV. după In. Sf. Cruci și a SS. Părinți (pag. 219) șcl.

La însărat pe 6 ale inv. 3. și 3 cu Măr.-Și acum din Mineu (12 Oct. SS. Martiri Prov. Tarah și Andronic) Stihovna din Ohtoih. Măr.-Și acum din Mineu Trop. Martirilor din Mineu. Mărire al Arhanghelilor. Și acum a Născ. — *Misă* —

SCHIȚE DE PREDICI

◎ ◎ ◎

A) *Dumineca III. după Înălțarea Sfinței Cruci.*

„Nu plânge . . .“ Luca VII. 13.

Introd. A plânge după morți este izbucnirea naturii noastre slăbite. Nu o putem judeca, se recere însă dela un creștin credincios să se stăpânească.

Trat. I. Plângerea cea mare arată, că noi nu ne odihnim în voia lui D-zeu. Nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu. „Cine a zis așa și s-a făcut, dacă Domnul nu a poruncit“. Pl. Ierem. III. 36. „Domnul a dat, Domnul a luat, cum a plăcut Domnului așa s-a și făcut“ Iob. I. 20. Nu Domnul a dat, satana a luat. „Mari sunt lucrurile Domnului, dovedite întru toate voile lui“. Psm. CX. 2, Mat. XVI. 21, Marc. X. 29, I. Tess. V. 18.

II. Nu cunoaștem legătura ce este între vie și morții: numărul slinților. Biserica luptătoare suferitoare, triumfătoare, ajutorul împrumutat. Iob. VII. 1. I. Cor. XII. 13 Col. I. 28, Ioan XV. 5. I. Cor. XII. 6—10. I. Cor. XII. 26. „Or care membru al trupului viază prin suflet, ochiul vede etc. Așa viază fiecare membru al trupului Hristos prin Spiritul Sf.“ Sf. Aug.

Inch. Cred Doamne, ajută necredinței mele.

B) *Dumineca IV. după Înălțarea Sf. Cruci.*

„Celce are urechi de auzit să auză“. Luca VIII. 8.

Introd. „In multe rânduri și în multe chipuri a grăit Dumnezeu de demult părinților prin proroci . . .

Trat I. Cei ce ascultă învățătura d-zească și nu primesc, „una a căzut lângă cale și s-a călcat. — gânduri, ocupațiuni trupești, sensuale, — pe cale umblă mulji, pe piatră, învârtoșearea

inimei și sufletului prin păcat, slăbirea voînței prin păcat, în spini păcatele, iubirea păcatelor este mare.

II. Cei ce ascultă și o primesc a) Cunoșc providența d-zească. D-zeu se folosește de multe ocațiuni să mântuiască sufletele, o carte bună, o predică ce te trezește din gândul păcatului. b) Cred adevărata învățătura bisericii. „Ci macar și noi sau inger din cer de v-ar propovădui altceva de ce am propovăduit noi, anatemă să fie“ Gal. I. 8.

Inch. De multeori ascultarea conștiințioasă a unei învățături dă început să-ți lucrezi mântuirea. — *Ami* —

BIBLIOGRAFIE

◎ ◎ ◎

— *Viorele* de P. Ion Gârleanu un mănunchi de niște poezii delicate, cari ridică sufletul la cer. Hălăucești, Tipografia Serafică 1926. Prețul 25 Lei

— *Noua călăuză pentru cunoașterea și combaterea sectelor religioase* de ep. Dr. Gr. Gh. Comșa Arad. Tiparul Tip. Diecezane Arad 1927. Lei 40.

— In biblioteca Semănătorul: Const. Cehan—Racoviță: *In cerdacul casei bătrânești*, povestiri 10 Lei; — E Lovinescu: *Tacit I.* Pagini asupra epocii împăratului Tiberiu 15 Lei.

— Dimitrie I. Goga: *Școala ardeleană in Muntenia și Moldova.* 5 Lei.

Eveniment literar. A ieșit de sub tipar vol. I. din *Meditațiile* lui Vercruysse, traduse de P. S. Episcop Dr Alex. Nicolescu al Lugojului. Toți preoții și clericii sunt datorii a se provedea cu această carte la noi încă singură pe acest teren. Se poate comanda la Reuniunea de misiuni în Lugoj, episcopia. Prețul unui volum broșat e 150 Lei; ambele 300 Lei; legate 420 Lei.

Tot aici amintim că au apărut vol. I. și II. din *Teologia dogmatică fundamentală* de Dr Vasile Suciua ediția II-a. *Apologetica creștină* (vol. I.) și *Tradițiunea și Biserica* (vol. II.), cărți de o importanță capitală între împrejurările de azi pentru toți preoții și intelectualii. P. O. preoți o vor comanda pentru biblioteca parohială și vor face propagandă pentru ea și între intelectuali. Câte un volum costă 250— Lei la Librăria Seminariază Blaj.

MÂNGĂIEREA CREȘTINULUI

cea mai bună și mai bogată carte de rugăciune

de

IOAN GHENȚ

!!!

Costă la Administrația „Vestitorului“ Oradea, Parcul Ștefan cel Mare No. 8. în pânză 80 L; în piele 140, 180 și 250 Lei. Dela 10 exemplare în sus 10% rabat. Dela 100 exemplare 20%

